

Cuprins

Prefață	9
Capitolul I. Importanța probei în procesul penal. Regimul probelor în Codul de procedură penală.....	11
I.1. Considerații generale.....	11
I.2. Proba și mijloacele de probă	12
I.3. Obiectul probațiunii.....	17
I.4. Sarcina probei.....	19
I.5. Prezumția de nevinovăție – garanție procedurală în materia probei.....	20
I.6. Administrarea probelor	23
I.7. Aprecierea probelor.....	27
Capitolul II. Principiul legalității și loialității procesuale în administrarea probelor. Supravegherea respectării loialității în cadrul procesului penal	32
II.1. Principiul legalității.....	32
II.2. Principiul loialității procesuale în administrarea probelor	35
II.3. Supravegherea respectării loialității în cadrul procesului penal	39
Capitolul III. Probe obținute în mod nelegal sau neloial administrate, excluderea probelor	52
Capitolul IV. Prezumția de nevinovăție versus spectacolul cătușelor. Privarea de libertate aplicată excesiv	55
IV.1. Considerații generale.....	55
IV.2. Prezumția de nevinovăție și regula <i>in dubio pro reo</i>	59
IV.3. Privarea de libertate aplicată excesiv	68
Capitolul V. Protocoalele parchetelor și instanțelor cu SRI: nelegalitate și consecințe	71

Capitolul VI. Aprecierea probelor și standardul probei prin raportare la prezumția de nevinovăție și sarcina probei 79

Capitolul VII. Despre denunț și tipuri de denunțatori. Constrângerea – o modalitate nedemocratică și nelegală. Dubla calitate de denunțator și martor. Martorii anonimi 86

VII.1. Despre denunț și tipuri de denunțatori. Constrângerea – o modalitate nedemocratică și nelegală. Dubla calitate de denunțator și martor..... 86

VII.2. Despre martorii anonimi 92

Capitolul VIII. Politica penală din țările europene și SUA în materia excluderii probelor și a standardului de probă. Excluderea probelor în dreptul comparat. Invalidarea mijloacelor de probă obținute nelegal în *common law* 94

VIII.1. Despre excluderea probelor în dreptul comparat 94

VIII.2. Aprecierea probelor în dreptul comparat 100

VIII.2.1. Principiul *beyond any reasonable doubt* în sistemul *common law* din SUA..... 100

VIII.2.2. Jurații 101

VIII.2.3. Sarcina probei 102

VIII.2.4. Prezumția de nevinovăție 102

VIII.2.5. Standardele probei 103

VIII.2.6. Definirea conceptului *dincolo de orice îndoială rezonabilă* 103

VIII.2.7. Standardul probei în Regatul Unit al Marii Britanii 104

VIII.2.8. Standardul probei în Canada..... 105

VIII.2.9. Standardul probei în dreptul continental..... 105

Capitolul IX. Repararea prejudiciului nepatrimonial cauzat prin eroarea judiciară în procesele penale. Obligarea statului român la plata unor sume compensatorii. Stadiul actual al legislației și evoluția jurisprudenței..... 106

Capitolul X. Grevarea bugetului de stat, în cazul achitărilor, cu cheltuielile judiciare avansate de stat pe parcursul desfășurării procesului penal, precum și cu cheltuielile de judecată efectuate de inculpații achitați care au solicitat și obținut obligarea statului la plata acestora. Evoluția jurisprudenței	118
PARTEA a II-a – JURISPRUDENȚĂ.....	123
ANEXE	235
Anexa 1.....	236
Anexa 2.....	240
Anexa 3.....	273
Anexa 4.....	302
Anexa 5.....	316

suportate tot de către stat. Nu în ultimul rând, statul român este cel care suportă sumele, deloc neglijabile, stabilite de către instanțe ca reprezentând despăgubiri pentru prejudiciile patrimoniale și nepatrimoniale cauzate prin arestări nelegale/injuste și trimeri în judecată abuzive².

În ultima perioadă, justiția română pare a-și fi găsit direcția bună, însă, oricând sunt posibile derapaje cauzate de lipsa de experiență sau de profesionalism a magistraților, precum și de o legislație inadecvată, care permite abordarea în mod simplist a standardului probator necesar pentru răsturnarea prezumției de nevinovăție de care beneficiază persoanele acuzate.

Pentru ca, în viitor, să nu mai existe trimeri în judecată sau condamnări în lipsa probelor sau în baza unor probe nelegale/incerte/indirecte și insuficiente, prezenta lucrare își propune ca, pe lângă o scurtă prezentare teoretică a cadrului legislativ și a principalelor instituții în materia probelor, să aducă în discuție opinii privind cauzele abuzurilor judiciare din ultimii 10 ani și să identifice remediile, în plan legislativ, pentru transformarea concepției asupra prezumției de nevinovăție, dintr-o simplă regulă, garanție a unor drepturi fundamentale, într-un drept distinct al fiecărei persoane de a fi tratată ca nevinovată până la stabilirea vinovăției printr-o hotărâre bazată pe probe certe de vinovăție, administrate în mod legal și loial.

² Capitolul X al prezentei detaliază grevarea bugetului de stat în cazul achitărilor.

CAPITOLUL I

Importanța probei în procesul penal. Regimul probelor în Codul de procedură penală³

I.1. Considerații generale

Întreg procesul penal este construit în jurul probelor, iar toate activitățile principale în cadrul procesului penal sunt condiționate de administrarea de probe. Funcția principală a probelor în procesul penal este aceea de a furniza adevărul judiciar. În cuprinsul art. 5 C. pr. pen., ce reglementează *principiul aflării adevărului*, este menționată obligația organelor judiciare de a afla adevărul *pe bază de probe* și, totodată, de a strânge probe atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului. Rămânând tot în sfera principiilor care guvernează dreptul procesual penal, art. 7 C. pr. pen. condiționează punerea în mișcare a acțiunii penale de existența probelor din care rezultă săvârșirea unei infracțiuni⁴.

Pentru a pronunța o hotărâre dreaptă, bazată pe adevărul judiciar, este nevoie de aprecierea judecătorului în ceea ce privește elementele de fapt și de drept cu privire la conflictul de drept penal substanțial. Aprecierea justă a elementelor de fapt, precum și a celor de drept, este posibilă doar prin intermediul probelor.

Rolul însemnat al probelor în administrarea justiției penale este relevat de întreaga modalitate de desfășurare a procesului penal. Din momentul în care a fost declanșat procesul penal și până la soluționarea lui definitivă, toate problemele fondului cauzei deduse soluționării sunt rezolvate cu ajutorul probelor. Înfăptuirea justiției penale depinde în principal de sistemul probelor⁵.

Din perspectiva evoluției conceptului de *probă*, inițial, proba a fost apreciată ca fiind *o informație despre un lucru trecut*, care este relevantă de urmele materiale sau imateriale ale săvârșirii infracțiunii, ulterior fiind

³ După mai bine de 9 ani de la intrarea în vigoare, apreciem că se impune ca referirea la dispozițiile procedurale din Coduri să se facă fără referirea la noutatea acestora.

⁴ A.I. Negru, *Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2022, p. 19.

⁵ I. Neagu, M. Damaschin, *Tratat de procedură penală. Partea Generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 413.

percepută ca un *element de fapt*, care se dovedește util în aflarea adevărului în cadrul procesului penal.

I.2. Proba și mijloacele de probă

Definiția legală a probei este dată de art. 97 alin. (1) C. pr. pen.: *constituie probă orice element de fapt care servește la constatarea existenței sau inexistenței unei infracțiuni, la identificarea persoanei care a săvârșit-o și la cunoașterea împrejurărilor necesare pentru justa soluționare a cauzei și care contribuie la aflarea adevărului în procesul penal.*

Mijloacele de probă reprezintă modalitatea prin care se face proba, instrumentul prin care este procurat, în cadrul procesului penal, un element informativ care servește pronunțării hotărârii⁶. Potrivit dispozițiilor art. 97 alin. (2) C. pr. pen., *proba se obține în procesul penal prin următoarele mijloace:*

- a) *declarațiile suspectului sau ale inculpatului;*
- b) *declarațiile persoanei vătămate;*
- c) *declarațiile părții civile sau ale părții responsabile civilmente;*
- d) *declarațiile martorilor;*
- e) *înscrieri, rapoarte de expertiză sau constatare, procese-verbale, fotografii, mijloace materiale de probă;*
- f) *orice alt mijloc de probă care nu este interzis prin lege.*

Alin. (3) al aceluiași articol prevede că, *procedul probatoriu este modalitatea legală de obținere a mijlocului de probă.*

Cu toate că, deseori, în limbajul juridic curent, *noțiunea de probă în sens larg include atât proba propriu-zisă, cât și mijlocul de probă*, sub aspect tehnic procesual, cele două noțiuni au conținuturi și sensuri distincte. Astfel, probele sunt elemente de fapt, în timp ce mijloacele de probă sunt modalități legale folosite pentru dovedirea elementelor de fapt⁷.

Între probe, mijloace de probă și procedee probatorii există o legătură indisolubilă, întrucât probele pot fi folosite numai dacă sunt obținute prin

⁶ A.I. Negru, *Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2022, p. 62.

⁷ DCC nr. 383 din 27 mai 2015, referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 102 alin. (2) și ale art. 342-346 C. pr. pen., publicată în M. Of. nr. 535 din 17 iulie 2015.

mijloacele de probă prevăzute de lege, legătură care poate produce confundarea unora cu celelalte⁸. Mijloacele legale de probă prin care se obțin probele în procesul penal presupun anumite modalități practice concrete la care organele judiciare trebuie să apeleze pentru administrarea legală a acestora. Aceste modalități sunt procedeele probatorii.

Prin enumerarea exemplificativă a probelor este consacrat *principiul libertății probei*, astfel că organele judiciare pot administra orice mijloace de probă *care nu sunt interzise de lege*. Mai mult, urmare a Deciziei Curții Constituționale nr. 641/2014⁹, inculpatul, personal sau prin avocat, poate solicita judecătorului de cameră preliminară în această fază procesuală administrarea de probe, întrucât, *imposibilitatea judecătorului de cameră preliminară de a administra noi probe ori de a solicita depunerea anumitor înscrisuri (...) îl pun pe acesta în postura de a nu putea clarifica situația de fapt, aspect ce se poate răsfrânge implicit asupra analizei de drept*.

Delimitarea conceptuală a noțiunilor de *probă*, *mijloc de probă* și *procedeu probatoriu* a fost sintetizată de Curtea Constituțională în Decizia nr. 383/2015¹⁰, par. 20, instanța de contencios constituțional arătând că *probele sunt elemente de fapt, în timp ce mijloacele de probă sunt modalități legale folosite pentru dovedirea elementelor de fapt. De asemenea, trebuie subliniată diferența între mijloacele de probă și procedeele probatorii, noțiuni aflate într-o relație etiologică. Spre exemplu, declarațiile suspectului sau ale inculpatului, declarațiile persoanei vătămate, ale părții civile sau ale părții responsabile civilmente, declarațiile martorilor și declarațiile experților sunt mijloace de probă obținute prin audierea acestor persoane sau prin procedee probatorii auxiliare, cum sunt confruntarea sau videoconferința; înscrisurile și mijloacele materiale de probă, ca mijloace de probă, pot fi obținute prin procedee probatorii ca percheziția, ridicarea de obiecte și înscrisuri, cercetarea locului faptei, reconstituirea sau reținerea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale; rapoartele de expertiză, ca mijloace de probă, sunt obținute prin expertize, ca procedee probatorii; iar*

⁸ Gr. Theodoru, *Tratat de Drept procesual penal*, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 283.

⁹ DCC referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 344 alin. (4), art. 345, art. 346 alin. (1) și art. 347 C. pr. pen., publicată în M. Of. nr. 887 din 5 decembrie 2014.

¹⁰ DCC nr. 383 din 27 mai 2015, referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 102 alin. (2) și ale art. 342-346 C. pr. pen., publicată în M. Of. nr. 535 din 17 iulie 2015, par. 20.

procesele-verbale, ca mijloace de probă, sunt obținute prin procedee probatorii precum identificarea persoanelor și a obiectelor, metode speciale de supraveghere sau cercetare, amprentarea suspectului, inculpatului sau a altor persoane sau utilizarea investigatorilor sub acoperire, a celor cu identitate reală sau a colaboratorilor; iar fotografia, ca mijloc de probă, se obține prin procedeul probatoriu al fotografierii.

Procesul penal contemporan este guvernat de *principiul libertății mijloacelor de probă*. Acesta nu se confundă cu principiul liberei aprecieri a probelor sau cu principiul libertății obiectului probei. Principiul libertății mijloacelor de probă rezultă din interpretarea dispozițiilor art. 97 alin. (2) C. pr. pen., care, după o enumerare enunțiativă a mijloacelor de probă, prevede, la lit. f), că proba poate fi obținută prin *orice alt mijloc de probă care nu este interzis prin lege*¹¹.

Codul de procedură penală din 1936 conținea un titlu dedicat probelor, iar la art. 131 C. pr. pen. erau enumerate, exemplificativ, mijloacele de probă ce puteau fi folosite în procesul penal, fiind făcută precizarea că pot fi folosite *orice alte mijloace neoprite de lege*¹².

Codul de procedură penală din 1968 a adoptat o altă viziune asupra sistemului probațiunii în procesul penal, consacrand principiul legalității probelor, în sensul că erau prevăzute, exhaustiv și limitativ, toate mijloacele de probă care puteau fi folosite în procesul penal. Această alegere a legiuitorului a reprezentat un regres, având în vedere că în Codul de procedură penală din 1936 era consacrat principiul libertății mijloacelor de probă. Reglementarea actuală este superioară vechiului cod și reînvie principiul libertății probei consacrat de art. 131 C. pr. pen. din 1936¹³.

Între *probă* și *adevăr* există o legătură indisolubilă, deoarece prin intermediul celei dintâi se realizează cunoașterea și se stabilește *adevărul judiciar*: un adevăr artificial, relativ, spre deosebire de *adevărul obiectiv*, care trebuie urmărit în virtutea principiului aflării adevărului, dar despre care se cunoaște că este dificil de stabilit în cadrul unui proces penal. Cu toate acestea, principiul în cauză obligă organele judiciare la o cunoaștere completă a faptelor și împrejurărilor cauzei, precum și a suspectului sau inculpatului. În legătură cu aflarea adevărului, s-a afirmat că adevărul nu se relevă spontan,

¹¹ A.I. Negru, *op. cit.*, p. 63.

¹² *Ibidem*, p. 63.

¹³ *Ibidem*, p. 63.

nici chiar în momentul în care o faptă este săvârșită, ci el trebuie întotdeauna să fie descoperit și dovedit sub toate aspectele sale; numai în felul acesta se poate considera că adevărul a fost aflat.

Pentru a îndepărta procesul penal de arbitrar, prin art. 5 C. pr. pen. s-a instituit, în sarcina organelor de urmărire penală, obligația de a strânge și administra probe atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului sau inculpatului, iar prin art. 306 alin. (3) C. pr. pen. aceeași îndatorire a fost reglementată și în sarcina organelor de cercetare penală. Totodată, art. 327 C. pr. pen. impune procurorului ca, anterior emiterii rechizitoriului prin care se dispune trimiterea în judecată să constate că au fost respectate dispozițiile legale care garantează aflarea adevărului, că urmărirea penală este completă și există probele necesare și legal administrate¹⁴.

Constatarea la timp și în mod complet, de către organele judiciare care desfășoară urmărirea penală și judecata, a faptelor care constituie infracțiuni, astfel încât nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală, iar orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit legii, trebuie făcută cu *respectarea garanțiilor procesuale și a drepturilor părților și ale subiecților procesuali*.

Astfel, respectarea acestui principiu al procesului penal se face sub condiția garanției din partea organelor judiciare a administrării legale și loiale a probelor. Rezultă astfel că, în îndeplinirea atribuțiilor lor, organele judiciare nu pot motiva încălcarea legii în virtutea aflării adevărului în procesul penal.

În ceea ce privește *clasificarea probelor* în procesul penal, unul dintre criteriile avute în vedere, după care probele se clasifică, este *în funcție de izvorul acestora*. Astfel, vom vorbi despre *proba imediată*, care este proba care ajunge la cunoștința organelor judiciare dintr-un izvor direct (ex., declarația persoanei vătămate sau a martorului ocular), despre *proba mediată*, respectiv proba care ajunge la cunoștința organelor judiciare dintr-un izvor derivat (ex., declarația unui martor indirect).

Un alt criteriu de clasificare a probelor este *în funcție de raportul cu obiectul probațiunii*. Vorbim, astfel, de *proba directă*, care se află în legătură directă cu existența infracțiunii, vinovăția sau nevinovăția suspectului sau inculpatului și această probă directă este un fapt principal; de asemenea, vorbim și de *proba indirectă*, care este un fapt probatoriu, întrucât se află în

¹⁴ *Idem*, p. 76.

legătură indirectă cu existența infracțiunii, vinovăția sau nevinovăția suspectului sau inculpatului. Ea servește la stabilirea adevărului numai prin coroborare cu una sau mai multe probe directe. Probațiunea prin probe indirecte trebuie supusă unei analize atente din partea organelor judiciare, în vederea evitării unor erori. Ea este mai complexă și trebuie supusă anumitor reguli¹⁵.

Deși Codul de procedură penală nu mai cuprinde o definiție legală explicită, existența unor *indicii temeinice* poate fi reținută atunci când din datele existente în cauză, rezultă presupunerea rezonabilă, că persoana față de care se efectuează acte de urmărire penală a săvârșit fapta prevăzută de legea penală. Aceste indicii temeinice rezultă din datele existente într-un dosar penal aflat fie în cursul urmăririi penale, fie în cursul judecății. Trebuie subliniat faptul că *indicii temeinici* nu pot fi reținuți de instanță pentru fundamentarea unei hotărâri în materia măsurilor preventive ori de condamnare a inculpatului, în acest caz, existența infracțiunii și a vinovăției inculpatului trebuie a fi stabilită dincolo de orice dubiu rezonabil, pe bază de probe rezultate din mijloacele de probă.

De regulă, într-o cauză există atât probe directe, cât și probe indirecte. Există situații când există doar probe indirecte și se pune problema dacă sunt suficiente aceste probe pentru aflarea adevărului. Jurisprudența a decis că o singură probă indirectă nu e suficientă, dar dacă există două sau mai multe astfel de probe, acestea pot fundamenta o hotărâre de condamnare, dacă din înlănțuirea lor logică rezultă o concluzie univocă referitoare la vinovăția inculpatului¹⁶.

¹⁵ Gr. Theodoru, *op. cit.*, p. 291: *În primul rând, o singură probă indirectă dovedește un singur fapt probator, or, acesta poate fi doar în relație întâmplătoare cu faptul principal; de exemplu, dușmănia dintre victimă și inculpat, luată izolat, nu poate să convingă că acesta a comis omorul; de aceea, în probațiunea cu probe indirecte, întotdeauna sunt necesare mai multe probe indirecte. În al doilea rând, interesează nu atât numărul probelor indirecte, ci ansamblul lor, fiecare probă indirectă urmând a se încadra într-o înlănțuire de probe indirecte, astfel încât înlăturarea unei singure probe indirecte ca inexactă atrage destrămarea înlănțuirii lor. În al treilea rând, este necesar ca ansamblul probelor indirecte să conducă la o singură concluzie cu privire la existența faptului principal. Când concluzia este alternativă, probele indirecte nu pot atrage o condamnare și trebuie continuată probațiunea până ce rămâne o singură versiune.*

¹⁶ ICCJ, s. pen., dec. nr. 6978/2004 în *Codul de procedură penală adnotat*, Ed. C.H. Beck, București, 2008, pp. 241-242.

I.3. Obiectul probațiunii

Potrivit art. 98 C. pr. pen., constituie *obiect al probei*:

- a) *existența infracțiunii și săvârșirea ei de către inculpat;*
- b) *faptele privitoare la răspunderea civilă, atunci când există parte civilă;*
- c) *faptele și împrejurările de fapt de care depinde aplicarea legii;*
- d) *orice împrejurare necesară pentru justa soluționare a cauzei.*

Cunoașterea obiectului probațiunii are o deosebită importanță pentru soluționarea legală și temeinică a cauzelor penale, deoarece ne indică tot ce trebuie dovedit, îndrumând autoritățile judiciare să lămurească, prin probe, toate aspectele care interesează cauza, dar, totodată, împiedicându-le să irosească timp și mijloace cu dovedirea unor fapte și împrejurări care nu prezintă niciun interes pentru cauză¹⁷.

Obiectul inițial al probei poate fi lărgit ca urmare a extinderii urmăririi penale cu privire la alte fapte sau persoane. În cursul urmăririi penale obiectul probațiunii nu este limitat de aspectele faptice inițiale din actul de sesizare, acesta putând fi extins și la alte fapte de natură penală care rezultă pe parcursul administrării probelor. Dacă în cursul acestui demers apar elemente faptice noi, diferite de cele din actul de sesizare, dar în legătură cu acestea, organele de urmărire penală vor proceda la extinderea urmăririi penale față de aceste fapte și vor administra probe și cu privire la acestea, în aceeași cauză. De asemenea, în cazul în care apar elemente noi din care rezultă indicii privind săvârșirea unor infracțiuni ce nu au legătură cu cauza, organele de urmărire penală au posibilitatea, fie de a se sesiza din oficiu cu privire la acestea, fie de a dispune disjungerea cu privire la acestea și continuarea cercetărilor și implicit administrarea de probe într-o cauză separată.

Potrivit Codului de procedură penală nu mai este posibilă extinderea procesului penal în faza judecătii cu privire la alte fapte sau la alte persoane. Potrivit art. 371 C. pr. pen., *judecata se mărginește la faptele și la persoanele arătate în actul de sesizare a instanței*. Dacă după pronunțarea unei hotărâri definitive într-o cauză, după ce au fost administrate toate probele necesare, se descoperă fapte sau împrejurări noi necunoscute de către instanța de judecată și care pot dovedi netemeinicia hotărârii pronunțate, se constată că

¹⁷Gr. Theodoru, *op. cit.*, p. 285.

obiectul probațiunii nu a fost epuizat și că se impune rejudecarea cauzei urmare a formulării unei căi extraordinare de atac, respectiv cea a revizuirii¹⁸.

În literatura de specialitate¹⁹ se face distincție între faptele și împrejurările de fapt care trebuie în mod obligatoriu dovedite în procesul penal²⁰, cele care pot fi dovedite (nu există obligația, ci numai facultatea de a fi dovedite)²¹, cele care nu trebuie dovedite (pentru care există dispensă de probă)²² și cele care nu pot fi dovedite²³.

Doar cu titlu de exemplu, normele juridice nu trebuie dovedite, întrucât ele se consideră cunoscute de participanții în procesul penal. Nu intră, astfel, în obiectul probei normele de incriminare sau dispozițiile procedurale, care sunt prezumate a fi cunoscute, cu excepția dispozițiilor legale din dreptul străin sau a normelor extrapenale care se află într-o legătură cu tipicitatea faptei (ex., în ipoteza în care se invocă eroarea de drept extrapenal drept cauză care înlătură caracterul penal al faptei)²⁴.

Dacă un anumit fapt este de notorietate publică ori necontestat, instanța va putea decide, ținând seama de circumstanțele cauzei, că nu mai este

¹⁸ A se vedea, în acest sens, art. 453 alin. (1) lit. a) C. pr. pen.

¹⁹ M. Udriou, *Procedură penală. Partea generală*, ed. 4, Ed. C.H. Beck, București, 2017, pp. 268-270; I. Neagu, *Tratat de procedură penală*, Ed. Universul Juridic, București, 2008, pp. 432-439; G. Theodoru, *op. cit.*, pp. 284-287.

²⁰ Facem referire aici la faptele sau împrejurările de fapt referitoare la fapta prevăzută de legea penală și persoana care a săvârșit-o, la faptele sau împrejurările de fapt, care, deși nu se referă direct la fapta prevăzută de legea penală și persoana care a săvârșit-o conduc totuși la stabilirea acestora în mod indirect, la faptele care se referă la normala desfășurare a procesului penal, atât în ceea ce privește latura penală, cât și în ceea ce privește latura civilă.

²¹ Facem referire la faptele sau împrejurările de fapt, care pot servi la dovedirea, stabilirea relevanței ori a admisibilității unor probe referitoare la faptul principal, contribuind astfel indirect la stabilirea adevărului într-o cauză penală; la faptele asemănătoare faptului principal care pot conduce la stabilirea normelor juridice aplicabile antecedentei penale, la stabilirea unui modus operandi; la faptele negative sau pozitive determinate care conturează apărarea suspectului sau inculpatului (ex., alibiul).

²² Acestea sunt prezumțiile legale relative, dar cu privire la care se poate face dovada contrară, faptele notorii sau evidente, faptele necontestate de toți participanții la proces, precum și faptele stabilite cu autoritatea de lucru judecat.

²³ În concret, nu este admisibilă proba în ceea ce privește prezumțiile legale absolute (minorul sub 14 ani este prezumat absolut de lege că nu are discernământ), faptele negative sau pozitive nedeterminate (faptul că o persoană a avut întotdeauna o foarte bună purtare în societate), precum și faptele contrare concepției comune despre lume (faptul de a fi constrâns în a comite ilegalități de către o serie de forțe malefice).

²⁴ M. Udriou, *op. cit.*, p. 267.

necesară dovedirea lui. Uzanțele, regulile deontologice și practicile statornicite între părți trebuie probate de către cel care le invocă.

I.4. Sarcina probei

În ceea ce privește *sarcina probei*, potrivit art. 99 alin. (1) C. pr. pen., *în acțiunea penală sarcina probei aparține în principal procurorului, iar în acțiunea civilă, părții civile ori, după caz, procurorului care exercită acțiunea civilă în cazul în care persoana vătămată este lipsită de capacitate de exercițiu sau are capacitate de exercițiu restrânsă.*

Acțiunea penală și acțiunea civilă au o sursă comună și anume încălcarea unei conduite (acțiune sau inacțiune) interzise sau impuse de legea penală, care constituie în același timp o infracțiune (care constituie singurul temei al răspunderii penale) și o faptă ilicită cauzatoare de prejudicii materiale sau morale (care constituie temei pentru angajarea răspunderii civile)²⁵.

Sarcina probei reprezintă obligația ce revine participantului la procesul penal de a dovedi faptele sau împrejurările ce constituie obiectul probei. Astfel, Codul de procedură penală dă eficiență regulii generale, *actori incumbit probatio*, luând în considerare faptul că nu instanța este cea care afirmă existența unei situații de fapt în acuzare sau în apărare, intervenția acesteia având caracter subsidiar, doar atunci când administrarea probelor este imperios necesară formării convingerii sale.

În acțiunea penală, pentru îndeplinirea acestei obligații, legiuitorul l-a însărcinat pe procuror, ca reprezentant al statului, fiind unicul subiect activ al acțiunii penale. În cauzele în care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă, sarcina probei incumbă, în subsidiar, și persoanei vătămate, care, față de natura infracțiunii căreia i-a fost victimă, este cel mai bine plasată în aducerea de elemente probatorii relevante²⁶.

Deși sarcina probei în acțiunea penală este atribuită de legiuitor în sarcina procurorului, trebuie menționat că și organele de cercetare penală au această obligație, însă, sub conducerea și supravegherea procurorului competent.

²⁵ Art. 19 alin. (1) C. pr. pen., *acțiunea civilă exercitată în cadrul procesului penal are ca obiect tragerea la răspundere civilă delictuală a persoanelor responsabile potrivit legii civile pentru prejudiciul produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale.*

²⁶ M. Udroui, *op. cit.*, p. 278.